

بررسی رابطه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان عربی با اضطراب آن‌ها در مدارس مقطع متوسطه

فاطمه افشاری^{۱*}

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان عربی با اضطراب آن‌ها در مدارس مقطع متوسطه شهر جهرم بوده است. تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه معلمان عربی مدارس جهرم به تعداد ۲۹۰ نفر بود که حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۱۶۶ نفر با روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه شایستگی حرفه‌ای مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۷) و پرسشنامه اضطراب بک و همکاران (۱۹۹۰) بود. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS26، نتایج نشان داد بین برنامه ریزی برای آموزش معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۸۷- وجود داشت. بین اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۱۳- وجود داشت. بین مدیریت منابع معلمان عربی با اضطراب آن‌ها ۱۴۰۱ رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۵۶- وجود داشت. همچنین نتایج نشان داد مولفه‌های شایستگی حرفه‌ای معلمان عربی (برنامه ریزی برای آموزش با بتای ۰.۲۳۳- و مدیریت منابع با بتای ۰.۲۱۷-) به صورت معکوس و منفی قادر به پیش بینی اضطراب معلمان عربی بودند.

واژه‌های کلیدی: شایستگی‌های حرفه‌ای، اضطراب، معلمان عربی.

^۱ نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد داراب / Afshar.f.14@gmail.com

مقدمه

آموزش معلمان فرآیند آماده سازی آنها برای یادگیری است که در آن درگیر خواهند شد. برنامه‌های آموزش برای معلمان به دلیل تغییر زمینه یادگیری از طریق معرفی فناوری‌های جدید و کاربرد آنها در سیستم آموزشی در حال تغییر است. مطالعات در مورد آموزش معلمان در زمینه شکل‌گیری شایستگی‌های حرفه‌ای، از طریق ادغام ابزارهای دیجیتال در فرآیند آموزشی، استفاده از آنها در سیستم مدرسه و آموزش در حال توسعه است (اسماعیلی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). بررسی شایستگی حرفه‌ای بر موضوعات کلیدی تمرکز دارد: شایستگی عمومی، شایستگی برای ادغام فناوری در تمرین آموزشی و صلاحیت حرفه‌ای. شایستگی ادغام فناوری در عمل آموزشی بر زمینه ادغام متمرکز است، معلمان آینده را فرصتی برای استفاده از فناوری در آموزش دانش‌آموزان آینده، برای ارزیابی انتقادی استفاده و آموزش کودکانی که از دستگاه‌های دیجیتال در یادگیری استفاده می‌کنند، آماده می‌کند (بامری و همکاران، ۱۴۰۰). سومین نوع شایستگی در ادبیات در حال شکل‌گیری است. اینکه معلمان بتوانند احساسات خود را به درستی کنترل کنند و سطح اضطراب خود را پایین بیاورند بر روند آموزشی آنها به دانش‌آموزان و تأثیری که بر آنها می‌گذارند بسیار موثر است (اردی و همکاران، ۱۳۹۷). امروزه اضطراب یکی از متغیرهای مهم در حوزه روان‌شناسی می‌باشد. نظریه پردازان روان‌پویایی بر این باورند که رویدادهای روانی درونی و انگیزه‌های ناهشیار عوامل تعیین‌کننده اضطراب به شمار می‌آیند. به باور آنها هنگامی که توقعات محیطی افزایش یابد یا هنگامی که تنش در درون دستگاه نهاد خود فراخود بروز کند خود دستخوش اضطراب می‌گردد. فروید اضطراب روان رنجور را نتیجه یک تعارض ناهشیار می‌دانست که بین تکانه‌های نهاد و محدودیت‌هایی که خود و فراخود اعمال می‌کنند ایجاد می‌شود از آنجا که بسیاری از تکانه‌های نهاد با ارزش‌های اجتماعی یا شخصی در تضاد هستند آدمی را دستخوش تهدید می‌کنند (اریکان^۲، ۲۰۲۲). شایستگی معلم^۳ به توانایی معلم در برآوردن نیازها و مطالبات حرفه تدریس به میزان کافی و با استفاده از مجموعه‌ای یکپارچه از دانش، مهارت، نگرش گفته می‌شود. به طوری که این مجموعه در عملکرد و بازتاب معلم تجلی یابد. معلمان در حکم مهم‌ترین منبع و مؤلفه در مدارس، در بالا بردن استانداردهای آموزشی نقشی تعیین‌کننده دارند. بهبود کارآیی و عدالت آموزش مدرسه‌ای، تا اندازه زیادی بستگی به اطمینان خاطر از این موضوع دارد که معلمان به خوبی آماده شده، به حد کافی مهارت کسب کرده و دارای کیفیت تدریس، آن نوع انگیزه بالایی باشند تا به بهترین وجه به وظایف خود عمل کنند. ارتقای کیفیت تدریس، آن نوع راهنمایی برای سیاستگذاری است که به نظر می‌رسد به دستاوردهای اساسی در یادگیری دانش‌آموزان می‌انجامد (استارکی^۴، ۲۰۲۰). درخواست‌های جوامع از مدارس و معلمان، روز به روز پیچیده‌تر می‌شود. در حال حاضر، جامعه انتظار دارد که مدارس و معلمان به گونه‌ای اثربخش، با دانش‌آموزان برخورد کنند، نسبت به موضوعات فرهنگ و جنسیت حساس باشند، همزیستی و به هم پیوستگی اجتماعی را تقویت کنند، به شکلی موثر نسبت به دانش‌آموزان ناب‌خوردار و دانش‌آموزان دارای مسائل یادگیری یا رفتاری، واکنش نشان دهند، از فناوری‌های نو استفاده کنند و همگام با حوزه‌های در حال توسعه دانش و رویکردهای نوین ارزیابی دانش‌آموزان، پیش بروند. معلمان باید بتوانند دانش‌آموزان را برای جامعه اقتصادی آماده کنند که در آن، از آن‌ها انتظار می‌رود تا یادگیرندگانی مستقل باشند؛ بتوانند و انگیزه آن را هم داشته باشند که در طول زندگی خود به یادگیری ادامه دهند (رضایی، ۱۳۹۸). شاخص‌های

² Arican

⁴ Starkey

³ Teacher Competence

شایستگی‌های حرفه‌ای^۵ نیز سال‌ها مورد توجه دانشمندان و فلاسفه اسلامی و غربی قرار گرفته، بنابراین باید مولفه‌های شایستگی حرفه‌ای مورد توجه قرار بگیرد زیرا شایستگی در مدیریت منابع انسانی رویکرد جدیدی با توجه به روند تکوین و تحول هویت داشته است. منظور از شایستگی حرفه‌ای مجموعه‌ای ترکیبی از صفات، آمادگی، انگیزه، توانمندی‌های اجرا و آزمایش و مهارت‌های فردی و جمعی برای به کارگیری‌های روش‌های فعال و خلاقانه به ذهن دانش‌آموزان است. متأسفانه مدیریت نامناسب کلاس درس، نبودن تعامل و ارتباط عاطفی بین معلم و دانش‌آموز از موانع اجرای شایستگی حرفه‌ای معلمان می‌باشد (کریمی، ۱۳۹۸). آشنایی با دانش، مهارت و نگرش درمورد شایستگی حرفه‌ای برای معلمان به این معنی است که معلمان با مجموعه‌ای از رفتارها آگاه بشوند و نیز در شیوه تدریس و تعامل با دانش‌آموزان به کار ببرند و ترکیب پیچیده و واحدی از دانش، مهارت، توانایی‌ها و انگیزه‌ها را منعکس کنند و با عملکرد در یک نقش خاص مرتبط است، آشنا شوند و جز نگرش و باورهایشان گردد (بامری و همکاران، ۱۴۰۰). برای مثال، شایستگی گوش دادن که معمولاً در مدل‌های شایستگی وجود دارد، شامل رفتارهایی از قبیل تماس چشمی، تکان دادن سر، تصدیق شفاهی، تعبیر صحیح و... است. اینکه یک معلم چطور شایستگی گوش دادن را به طور مناسب به کار ببرد، به دانش درباره گوش دادن، توانایی درک شنیده‌ها، مهارت درباره رفتارهای گوش دادن و نهایتاً انگیزه برای گوش کردن وابسته است. طبق نظر میدل^۶ (۱۹۸۲)، برخورداری از دانش و مهارت‌های مختلف بنام شایستگی یا صلاحیت معلمان آورده می‌شود (بذرافشان و همکاران، ۱۴۰۰).

تغییرات عمیق در ساختار برنامه درسی و جمعیت دانش‌آموزی در هویت حرفه‌ای معلمان بحران به وجود آورده است. فقدان صلاحیت‌های مرتبط برای برخورد با این موقعیت جدید موجب شده تا بسیاری از معلمان هویت حرفه‌ای خود را در تنگنا ببینند، بنابراین هویت حرفه‌ای معلمان نیاز مبرم به بازسازی مجدد دارد. معلمان همچون دیگر انسانها در معرض همه اضطرابات و عوامل عاطفی و احساسی هستند که می‌تواند نحوه برخورد آن‌ها را نه تنها با دانش‌آموز خود، بلکه با کلیه انسان‌های پیرامونشان دگرگون کرده، زندگی ویژه‌ای را برای آن‌ها به وجود آورد. اندکی احساس اضطراب در ابتدای تدریس تدریجاً به اضطرابی بزرگتر مبدل می‌شود که تدریس را برای معلم دشوار و حتی ناممکن سازد، به عبارت دیگر، احساس اضطراب در یک کلاس ممکن است در کار آن روز یا هفته و حتی آن دوره معلم اثر منفی بگذارد و به کلی او را از کارش بازدارد (عامری، ۱۴۰۰). یکی از مفاهیمی که از ابتدای پیدایش علم روان‌شناسی مورد توجه مکاتب و نظریه‌پردازان مختلف این رشته بوده است، مفهوم "اضطراب" است. مکاتب و نظریه‌پردازان با توجه به رویکرد خود یکی از ابعاد این مفهوم گسترده را مورد توجه قرار داده‌اند. کمتر دیدگاهی وجود دارد که تعریفی جامع از مفهوم اضطراب، به گونه‌ای که تمامی ابعاد آن را در نظر بگیرد، ارائه داده باشد. بسیاری از متخصصان حوزه روان‌شناسی عصر ما را عصر اضطراب نامیده‌اند و مسلم است، در چنین عصری که تظاهرات اضطراب در عملکرد افراد بسیار فراوان و گسترده است. اختلالات اضطرابی^۷ اختلالاتی هستند که در آن افراد در اثر احساسات مزمن و شدید اضطراب در مانده می‌شوند. این احساسات به قدری نیرومند هستند که افراد مبتلا به آن قادر نیستند فعالیت‌های روزمره خود را انجام دهند. اضطراب آن‌ها ناخوشایند است و باعث می‌شود نتوانند از موقعیت‌های عادی لذت ببرند (هالجین^۸، ۲۰۱۸). معلم مضطرب از جهتی به خاطر دارا بودن سطحی از فشارهای روانی علاقمندی و اشتیاق خود را در کلاس نسبت به تدریس و فعالیت‌های آموزشی از دست می‌دهد و از جهتی دیگر

^۵ Professional competencies^۶ Middle^۷ Anxiety disorders^۸ Haljin

اضطراب سبب می‌شود که از کیفیت تعامل معلم با دانش‌آموزان کاسته شود. لزوم بررسی و پژوهش در این زمینه و ارائه راهکارها و پیشنهادات برای مقابله با این مهم کاملاً ضروری به رسد. اگرچه برخی از متخصصان بر این باورند که برخورداری از میزان کمی از اضطراب برای حیات و زندگی روزمره لازم است، اما بالابودن سطح اضطراب نیز زیان‌های جدی بر جسم، روان، روابط اجتماعی، حرفه و تحصیلات وارد می‌آورد و فرد را از دارا بودن یک سلامت کیفی قابل قبول در زندگی محروم می‌نماید (پیترز^۹، ۲۰۱۸). در رابطه با تاثیر سازه اضطراب بر روی عملکرد افراد در زندگی روزمره در داخل و خارج از کشور مطالعات متنوعی به طبع رسیده است که هریک به جنبه‌هایی از این حیطه پژوهشی پرداخته‌اند. اضطراب و فشار روانی در محیط کار و زندگی می‌تواند سبب بدخلقی و بروز مشکلاتی در خواب، دستگاه گوارش، روابط میان فردی و عملکرد شغلی شود. در بررسی دیگری که در رابطه با اضطراب معلمان مقاطع راهنمایی و چهارم ابتدایی به انجام رسید، نتایج حاکی بر این بود که یک چهارم آنان تنش و اضطراب هستند (اسماعیلی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). در پژوهشی که نجومی و همکاران (۱۳۸۱)، در رابطه با اضطراب معلمان شهر تهران انجام داده‌اند، که ۷۵٪ از معلمان دارای درجات مختلفی از اضطراب هستند و نیز در پژوهش دیگری محققین بدین نتیجه رسیده‌اند اضطراب و استرس معلم موجب ایجاد شرایط نامتعادل در محیط کار و کاهش بهره‌وری و افزایش میزان اشتباهات آنان می‌شود. استرس و اضطراب معلمان بر عملکرد شغلی آنان تاثیر گذار است و باعث به وجود آمدن شکاف قابل توجهی نسبت به درک معلمان از دانش‌آموزان و شایستگی حرفه‌ای آنان دارد. بیشتر معلمان از اضطراب و دلواپسی‌هایی که از منابع بسیاری نشئت می‌گیرد در عذاب‌اند. این اضطرابات از هر منبعی که باشد، کار تدریس را برای آنها دشوار کرده از درجه موفقیت آنها به میزان قابل توجهی می‌کاهد (عامری، ۱۴۰۰). وضعیت در حال گذار جهان و به تبع آن کشور ما به لحاظ تکنولوژیکی، رشد و گسترش فزاینده علوم به ویژه در حوزه روان‌شناسی رشد و یادگیری و نیز تغییر رو به جلوی نظام آموزش و پرورش کشور در زمینه اهداف و ماموریت‌ها و به تبع آن افزایش وظایف معلمان، ایجاب می‌کند تا شایستگی‌ها و صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان بر اضطراب مورد شناسایی و اعتبارسنجی قرار گیرد. این شایستگی‌ها یا ویژگی‌ها نه تنها می‌تواند در آموزش و تربیت معلمان به کار گرفته شود، بلکه به منزله عوامل، ملاک‌ها و شاخص‌هایی برای ارزشیابی میزان کیفیت عملکرد و اثربخشی معلمان، تدوین محتوای آموزشی برای برنامه‌های آموزشی مراکز تربیت معلم، و شایستگی‌های حرفه‌ای آنان مورد استفاده قرار گیرد (دوریس^{۱۰}، ۲۰۲۰). از آنجا که بین تعلیم و شایستگی‌های معلم یک ارتباط قوی نهفته است رشد در هر دو این بخش‌ها متقابلاً کیفیت تعلیم و شایستگی‌ها را توسعه می‌دهد و خط اصلی شایستگی‌های معلم، کیفیت عملکرد او در هنگام برخورد با یادگیرنده است که بطور غیر مستقیم کیفیت عملکرد اجتماع دانش‌آموزان تاثیر می‌گذارد. معلم باید جواب گوی تغییرات جامعه باشد و امروز او نه تنها برای تدریس بلکه برای فهم دانش‌آموزانش و درک والدین آنها باید آماده باش (شورت ادمونسی، ۱۳۹۷). اضطراب معلم کار تدریس را برای آن‌ها دشوار کرده، از درجه موفقیت آنها به میزان قابل توجهی می‌کاهد. اندکی احساس اضطراب در ابتدای تدریس، تدریجاً به اضطرابی بزرگتر مبدل می‌شود که تدریس را برای معلم دشوار و حتی ناممکن می‌سازد، به عبارت دیگر، احساس اضطراب در یک کلاس ممکن است در آن روز یا هفته و حتی آن دوره معلم اثر منفی بگذارد و به کلی او را از کارش بازدارد. هیچ معلمی حتی پس از سال‌های متمادی تدریس، در مقابل روش‌های نادرست و ناموفق و در مقابل دانش‌آموزان مسأله

⁹ Pieterse¹⁰ Doris

ساز، از ترس از صحنه مصونیت ندارد. در چنین موردی رفتار او کاملاً به انتظاراتش وابسته است و همین انتظارات، وضعیتی را در او ایجاد می‌کند که توقع پیدا می‌کند تمام دانش آموزان در کلاس او سراپاگوش باشند و دست از پا خطا نکنند. اما از آنجا که در این مورد بخصوص در کار خود موفق نیست، به رفتاری اضطراب آلود دست می‌زند و همین رفتار عامل تشدیدکننده رفتار نادرست‌تر در دانش آموزان می‌گردد (عامری، ۱۴۰۰). پس پرداختن به چنین پژوهشی لازم و ضروریست، زیرا با کاهش اضطراب و بهبود بخشیدن به شایستگی حرفه‌ای معلمان، می‌توان سبب رضایت هر چه بیشتر آنها نسبت به شغل پر مسئولیت و انسان سازشان شد و با چاره جویی و رفع نسبی مشکلات آنها می‌توان زمینه علاقه‌مندی هر چه بیشتر ایشان را نسبت به تحقیق و تفحص بیشتر کرد، و در نتیجه با بار علمی بیشتر و نشاط روحی و روانی بالاتر آنها را در جهت خدمت به جامعه دانش آموزان و تعلیم و تربیت مفیدتر آنها را سوق داده و در نتیجه با کارآمدتر شدن هر چه بیشتر این معماران جامعه، در انتظار جامعه‌ای سالم تر و موفق تر بود (روستمی و همکاران، ۱۴۰۱). از دیدگاه صادقی (۱۳۹۷)، اگر به نحوه جذب معلمان بنگرید و مقایسه کنید، شایستگی‌های تخصصی و اخلاقی تا حدودی رعایت می‌شود که قابل تحسین است اما آنچه که به ارتباطات انسانی مربوط می‌شود ناظر است به ویژگی‌های روان‌شناختی و چند فرهنگی که در مقوله شایستگی‌های حرفه‌ای خلا آن با توجه به مسائل پیش آمده، تا حدود زیادی احساس می‌شود. لذا ویژگی‌های شایستگی حرفه‌ای در گزینش و استخدام معلمان کمرنگ است. بحث شایستگی نیز در نظام آموزش و پرورش امروز، بسیار مهم است به طوری که در برخی گزاره‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از جمله بند ۲۴ (زمینه‌سازی کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای) و بند ۵ (کسب شایستگی‌های پایه) بر آن تأکید شده است. علاوه بر این، دولت جمهوری اسلامی ایران به منظور ارتقای علمی و حرفه‌ای معلمان و نیروی انسانی، در لایحه تقدیم شده به مجلس شورای اسلامی وزارت آموزش و پرورش را به ایجاد مراکز سنجش شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان به منظور تعیین نیازها و شایستگی‌های حرفه‌ای مشاغل آموزشی و پرورشی موظف کرده است.

شایستگی حرفه‌ای معلمان

در جهان امروز، صلاحیت حرفه‌ای به یک اصطلاح چند منظوره تبدیل شده است که با معانی مختلفی در زمینه‌های علمی متنوع و به ویژه مدیریت مورد استفاده قرار می‌گیرد. در ادبیات مربوط به صلاحیت، تعاریف متنوعی از شایستگی‌ها وجود دارد که اگرچه همه آنها به طور وسیع شبیه هم می‌باشند و اساساً بر نقش‌ها و مسئولیت‌های شغل متمرکز هستند، و لیکن بررسی آن‌ها نشان می‌دهد که یک تعریف واحد و اصطلاح‌شناسی معین در مورد صلاحیت حرفه‌ای وجود ندارد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). صلاحیت‌ها به عنوان یک دسته از دانش، خصوصیات، نگرش‌ها و مهارت‌های مرتبط به هم تعریف می‌شوند که تأثیر زیادی بر شغل افراد می‌گذارند و با عملکرد افراد در کار، همبستگی دارد و می‌توان آن را با استانداردهای قابل قبول ارزیابی و از طریق آموزش و توسعه بهبود بخشید. در تعریفی دیگر، صلاحیت یک عملکرد کاملاً مؤثر درون یک حرفه می‌باشد که ممکن است در دامنه‌ای از سطح اساسی کارایی، با بالاترین سطح برتری قرار گیرد (غنیان و محمدزاده، ۱۳۹۸). همچنین می‌توان صلاحیت حرفه‌ای را به عنوان مجموعه رفتارهایی که ابزاری در راه رسیدن به نتایج یا برون داد هستند، توصیف کرد. چنانگ و همکاران (۲۰۱۴) صلاحیت حرفه‌ای را به عنوان دانش، مهارت یا نگرشی که فرد را توانمند می‌سازد تا به طور مؤثر فعالیت‌های

یک شغل یا یک وظیفه را با استانداردهای مورد انتظار آن شغل انجام دهد، تعریف نموده‌اند. نکته مهمی که در مورد صلاحیت‌ها وجود دارد این است که همه صلاحیت‌ها از یک نوع نیستند و همین امر موجب گردیده است که صاحب‌نظران صلاحیت‌ها را دسته‌بندی نمایند (اسماعیلی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸).

شایستگی معلمان

در بیان مفهوم شایستگی کارکنان باید به نکته اشاره نمود که این واژه، نخستین بار توسط مک کلند در مقاله‌ای تحت عنوان "اندازه‌گیری صلاحیت به جای هوش" مطرح شد. مک کلند صلاحیت را به عنوان ویژگی رفتاری و روانشناختی که با پیامدهای موفق در کار و زندگی مرتبط می‌باشد، مورد توجه قرار داد. پس از آن نیز بویاتزیس (۱۹۸۱) در مقاله‌ای تحت عنوان مدیر شایسته مدلی برای عملکرد مؤثر، کاربرد مفهوم شایستگی را در حوزه مدیریت منابع انسانی گسترش داد و شایستگی را به عنوان ترکیبی از انگیزش، صفات، مهارت‌ها، نقش اجتماعی، تصور فرد از خود یا پیکره دانش مرتبط با کار تعریف نمود (وقور کاشانی، ۱۳۹۸). بویاتزیس (۱۹۸۲) صلاحیت را از ویژگی‌های اساسی فرد می‌داند که منجر به عملکرد برتر در شغل او می‌شود، وی بیان می‌کند که وقتی شرایط محیط سازمانی، تقاضای شغلی و صلاحیت‌های افراد با هم مطابقت داشته باشند، مدل عملکرد اثربخش ایجاد می‌شود و صلاحیت شغلی را به عنوان ویژگی‌های ایجاد شده در افراد از قبیل دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای اجرای اثربخش شغل بررسی می‌کند. صلاحیت‌ها به عنوان عملکرد واقعی افراد در یک موقعیت خاص می‌باشند. صاحب‌نظران صلاحیت را به عنوان خوشه‌ای از دانش، مهارت‌ها و نگرش‌هایی از بخش اساسی یک شغل می‌دانند که مرتبط با عملکرد شغلی می‌باشند و در مقابل استانداردهای پذیرفته شده قابل ارزیابی بوده و از طریق آموزش و بهسازی اصلاح می‌شوند. معمولاً مطالعات صلاحیت شغلی بر مفاهیمی از قبیل صفات، مهارت‌ها، ویژگی‌ها، دانش و نگرش‌های اساسی مرتبط با عملکرد موفق شغلی تأکید دارد (سامیان و همکاران، ۱۳۹۸). شایستگی‌های اعتقادی، اخلاقی، حرفه‌ای و تخصصی مریان از طریق تغییر در معرفت، میل، اراده، عمل و تکرار عمل تا سطح تکوین صفات و هویت حرفه‌ای حاصل می‌شود. از آنجا که بر اساس یافته‌های فلسفه تربیت، هویت لایه‌ها و ابعاد گوناگون دارد، در بحث تربیت معلم نیز با تأکید بر تعمیق هویت مریان در ابعاد فردی، انسانی، اسلامی و ایرانی، باید بر تکوین همه مؤلفه‌های هویت حرفه‌ای - اخلاق و تعهد حرفه‌ای، دانش تخصصی، دانش تربیتی، و مهارت‌های تربیتی ایشان به‌صورت یکپارچه برنامه‌ریزی کرد. همچنین، یکی از وظایف زیرنظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، استقرار ساز و کارهای لازم برای رشد شایستگی‌های پایه و شایستگی‌های ویژه در جهت هویت حرفه‌ای مریان (دانش تخصصی و دانش و مهارت تربیتی مریان) ذکر شده است (ملوف^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۸).

ویژگی معلمان دارای شایستگی حرفه‌ای

- ناظر به توصیف عمل یادگیری در صورت‌های متفاوت آن است؛
- تلفیق حیطه‌ها و سطوح یادگیری (حوزه‌ها) را با خود دارد؛
- از وحدت و یکپارچگی در سطوح گوناگون یادگیری برخوردار است؛ (بامری و همکاران، ۱۴۰۰).

¹¹ Malouf

- انعطاف‌پذیر و پویاست؛

- نسبت به ویژگی‌ها و مشخصه‌های فردی پذیر است.

در این سند، شایستگی معلمی کردن (معلم حرفه‌ای) به عنوان یک پدیده واحد و شایستگی محوری، متشکل از دو نوع شایستگی‌های کلیدی و اساسی ذکر شده است (لی و کیم، ۲۰۱۸).

شایستگی‌های کلیدی معلمان

- شایستگی‌های معطوف به دانش موضوعی؛

- شایستگی‌های معطوف به دانش تربیتی؛

- شایستگی‌های معطوف به عمل تربیتی موضوعی؛

- شایستگی‌های معطوف به دانش عمومی.

در واقع، در این سند چهار بعد کلیدی، یازده شایستگی، و چهارده بعد اساسی برای شایستگی ذکر شده‌اند. اگرچه مراجعه به منابع داخلی و خارجی پیرامون صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان و نیز استانداردهای حرفه‌ای تهیه‌شده توسط مراکز و مؤسسات خارج از کشور نشان می‌دهد دست‌بندی‌های متفاوتی از شایستگی‌های معلمان ارائه شده‌اند، اما با توجه به عمده تعریف‌هایی که از واژه صلاحیت مطرح شده‌اند و به استناد آنکه در بیشتر موارد صلاحیت به عنوان مجموعه‌ای از ویژگی‌ها، دانش‌ها و توانایی‌ها تعریف شده است، طیف گسترده شایستگی‌هایی که معلمان باید از آن‌ها برخوردار باشند، به شرح زیر طبقه‌بندی می‌شود: (لهمان^{۱۳}، ۲۰۱۹).

توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان

در ادبیات، شایستگی‌های حرفه‌ای موضوع غالب مطالعه بوده است. در اینجا، سه تفسیر کلیدی و درک ماهیت این اصطلاح تعریف شده است: شایستگی دیجیتال عمومی، توانایی ادغام مهارت‌ها در عمل، شایستگی دیجیتال حرفه‌ای. در عین حال، تفسیر این اصطلاح به ویژگی‌هایی مانند مراحل ادغام دیجیتال، ادغام در مدرسه، ادغام در سیستم موجود و تمرین استفاده در فرآیند آموزشی بستگی دارد (گودرزی، ۱۳۹۷). تحقیقات عمومی ایده ادغام شایستگی-های دیجیتال را منعکس می‌کند. تجربه استفاده هنوز محدود است، برنامه‌های درسی معلمان با هدف توسعه مهارت-های کامپیوتری است. توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای می‌تواند اتفاق بیفتد اگر فناوری‌ها در محیط آموزشی به عنوان یک کل ادغام شوند. یک عامل اضافی توسعه، کسب تجربه است. اگر معلمان مهارت استفاده از فناوری را نداشته باشند، برنامه درسی سطح و فهرست شایستگی‌های عمومی را نشان می‌دهد. توانایی ادغام فناوری در فعالیت‌های عملی معلم نشان دهنده مرحله دوم ادغام و سطح بالاتری از صلاحیت دیجیتال است. این سطح شامل سه مرحله است: توانایی یادگیری، استفاده از فناوری، ارزیابی انتقادی تصمیمات در فرآیند یادگیری دانش‌آموزان. در این سطح، در دسترس بودن فناوری و در دسترس معلمان مشکلاتی وجود دارد. مؤسسات آموزشی به معلمان آموزش می‌دهند تا فناوری را در عمل ادغام کنند. این به معنای در دسترس بودن تعدادی برنامه آموزشی بسته به فرآیند آموزشی و سیستم آموزشی و دسترسی به اینترنت است (دورس، ۲۰۲۰). با توجه به اینکه منابع انسانی ثروت یک ملت و سازمان

¹² Lee & Kim

¹³ Lohman

محسوب می‌شوند و ستون فقرات هر سازمانی به وسیله منابع انسانی آن شکل داده می‌شود، در اهمیت آنها هیچ شکی وجود ندارد. اندیشمندان مدیریت معتقدند که؛ تفاوت کشورهای فقیر و غنی نه در منابع مادی و مالی آنها بلکه در توانمندی‌های منابع انسانی و نحوه اداره و مدیریت آنها نیز می‌باشد. بر این اساس فرآیند مدیریت منابع انسانی از اثرگذارترین و تعیین کننده ترین فرآیندهای مدیریت و پشتیبانی در کشورها و سازمان‌های پیشرو و موفق جهان است. چرا که هر سازمانی برای کاربرد مناسب منابع، در راستای تحقق وظایفی که مدیران سطوح بالاتر برای آن طراحی نموده اند، بصورت مستقیم وابسته به عملکرد مدیریت منابع انسانی آن می‌باشد. اگر سازمانی مدیریت منابع انسانی اثربخش و مسئولیت پذیری داشته باشد، خروجی‌های آن سازمان به صورت خودکار، برتر خواهند بود. شایان ذکر است که، در هر سازمانی مهمترین رکن برای رسیدن به اهداف تأثیرگذار، کارکنان می‌باشند (لیاکپولوس^{۱۴}، ۲۰۱۹). مدیر و کارکنان به عنوان نماینده رسمی سازمان بمنظور ایجاد هماهنگی و افزایش اثربخشی، در نقش ایفای وظایف قرار میگیرند و موفقیت سازمان در تحقق اهداف، در گرو چگونگی اعمال مدیریت کارکنان می‌باشد. توفیق در ایفای نقش و انجام این مسئولیت سنگین بیش از هر چیز به توانمندی و صلاحیت کارکنان و مدیران مربوط است. البته باید گفت که، اثربخشی مدیران نیز اساساً به صلاحیت، مهارت، سطح دانش، بینش و توانایی‌های آنها و صلاحیت کارکنان آنها بستگی دارد و به دلیل اهمیت این عوامل موفقیت مدیران و کارکنان، جستجوی پیگیر و تلاشی مستمر به منظور یافتن و تربیت کسانی که دارای این نوع از شایستگی، توانایی و مهارت باشند و آنها را به کارکنانی مؤثر تبدیل کند در جریان است (وقور کاشانی و همکاران، ۱۳۹۷).

سطوح صلاحیت و شایستگی حرفه ای

شایستگی و صلاحیت شغلی در بیشتر منابع دارای ابعاد دانش، مهارت، توانایی و نگرش می‌باشد. دانش بعنوان یکی از ابعاد صلاحیت شغلی کارکنان زیربنای توسعه مهارت‌ها و نگرش به شمار می‌آید و به تنهایی تأثیر چندانی در توسعه صلاحیت حرفه‌ای و شایستگی شغلی کارکنان ندارد. مهارت توانایی پیاده سازی علم در عمل است و از راه تکرار کاربرد دانش در محیط واقعی حاصل شده و توسعه می‌یابد. توسعه مهارت منجر به بهبود کیفیت عملکرد می‌شود. توانایی شخص را برای اجرای مشاغل فیزیکی و فکری آماده می‌سازد. در واقع توانایی، ظرفیت انجام کارهای فکری را مشخص می‌سازد. نگرش دربردارنده تصویر ذهنی انسان از دنیای پیرامون آن است و چارچوبی است که میدان اندیشه و عمل وی را تبیین کرده و شکل می‌دهد (چان^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۸). نیومن (۲۰۰۹) صلاحیت‌های شغلی را بر اساس ابعاد دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها و رفتارهای مورد نیاز بمنظور انجام موفقیت آمیز شغل مطرح می‌کند. دانش بیانگر بینش، درک و مهارت‌های عملی است که افراد با یک روش هوشمندانه باید قادر به انجام کار خود باشند. او مهارت‌ها را توانایی‌هایی می‌داند که ممکن است از طریق آموزش به این مهارت‌ها دست پیدا کرده باشد (وقور کاشانی و همکاران، ۱۳۹۹). توانایی‌ها بیانگر قابلیت‌های ذاتی یا استعداد نهفته از قبیل خلاقیت، هوش عمومی یا مهارت بدنی می‌باشد. رفتار شامل هر چیزی که شخص انجام می‌دهد انگیزه، ویژگی‌های شخصیتی، خود پنداره، دانش و مهارت را به عنوان ابعاد صلاحیت شغلی شناسایی کرده اند. انگیزه، ویژگی‌های شخصیتی و خود پنداره اقدامات، مهارت‌های رفتاری و نتایج عملکرد شغلی را پیشبینی می‌کنند. از آنجایی که تأکید

¹⁴ Liakopoulos

¹⁵ Chan, Glass, Chua, Ali & Lim

بیشتری بر ویژگی‌های قابل مشاهده افراد می‌شود، دانش و مهارت ابعاد مناسب تری در جهت بهسازی هستند. انگیزه و صفات شخصی اغلب جنبه‌های پنهان شخصیت هستند و ابعاد دشواری در ۵ زمینه ارزیابی و بهسازی کارکنان می‌باشند (کلپ، ۲۰۱۹). بر طبق نظر وتزل و ویتون (۲۰۰۷) دانش شامل اطلاعاتی است که افراد در موقع اجرای شغل خود به آن نیاز دارند. مهارت، سطح تسلط یا چیرگی مورد نیاز در موقع اجرای کار را معرفی می‌کند. توانایی‌ها، ویژگی‌های پایدار در افراد هستند که آنها را قادر به انجام کار می‌کنند. رفتار هم شامل ویژگی‌های شخصیتی افراد می‌باشد. ابعاد صلاحیت شغلی را شامل صلاحیت فنی که مربوط به توانایی‌های لازم در جهت اجرای وظایف می‌باشد. صلاحیت‌های پایه‌ای که مربوط به درک نحوه انجام وظایف می‌باشد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸). شایستگی هوشمندانه که مربوط به توانایی انجام اقدامات از طریق درک فعال که در نتیجه به ایجاد یادگیری و تغییر منجر شود. صلاحیت کاربردی به توانایی اجرای مجموعه‌ای از وظایف از طریق درک و تفکر مربوط می‌شود. شایستگی‌های شغلی عملکرد افراد را اندازه‌گیری می‌کند. میتوان از این اندازه‌گیری در استخدام، ارتقاء، تصمیم‌گیری‌های مرتبط با جانشینی و راهنمایی برای آموزش و توسعه استفاده نمود. استفاده از صلاحیت‌ها یک موفقیت کلیدی برای بسیاری از دانشگاه‌ها و سازمان‌هایی بوده است که تغییرات سریع و گسترده را تجربه کرده اند. می‌توان شایستگی و صلاحیت را در سه سطح فردی، سازمانی و راهبردی از یکدیگر متمایز کرد. در سطح فردی، شایستگی شامل دانش و مهارت‌های بالقوه، ظرفیت‌ها و صلاحیت‌های کارکنان است. در سطح سازمانی، شایستگی شامل روش و ویژه‌های در ترکیب منابع گوناگون سازمان با یکدیگر است. در سطح راهبردی، شایستگی شامل ایجاد و حفظ برتری رقابت‌آمیز از راه ترکیب خاصی از دانش، مهارت‌ها، ساختارها، راهبردها و فرایندهاست (لهمان، ۲۰۱۹). تمرکز بر شایستگی‌ها در سطح فردی با فراهم آوردن راهنمایی‌هایی برای تغییر رفتارها، افراد را قادر می‌سازد که نقش فعالی در توسعه خودشان بر عهده گیرند. تمرکز بر صلاحیت‌ها در سطح سازمانی در مدیریت و توسعه عملکرد، مدیریت منابع انسانی را فراهم می‌سازد. همزمان با پیشینه کردن عملکرد افراد در دنبال کردن اهداف و رفتارهای معین مرتبط با شغل، عملکرد افراد را با ارزش‌ها و راهبردها هم جهت سازد. با استفاده از شایستگی‌ها میتوان عملکرد افراد را اندازه‌گیری کرد و می‌توان از این اندازه‌گیری در استخدام، ارتقاء، تصمیم‌گیری‌های مرتبط با جانشینی و راهنمایی برای آموزش و توسعه استفاده نمود. استفاده از صلاحیت‌ها و شایستگی‌ها، یک موفقیت کلیدی برای بسیاری از دانشگاه‌ها و سازمان‌هایی بوده است که تغییرات سریع و گسترده را تجربه کرده اند. صلاحیت‌های شغلی در سه سطح شایستگی‌های کلیدی، صلاحیت‌های کنشی و صلاحیت‌های فنی نیز قابل تجزیه و تحلیل است (کریمی، ۱۳۹۸). صلاحیت‌های کلیدی شامل مجموعه شایستگی‌های مشترک و برگرفته از رسالت و ارزش‌های سازمان برای تمام سطوح شغلی در سازمان است. صلاحیت‌های کنشی یا گروهی ویژگی‌های مشترکی است که مشاغل گوناگون درون خانواده‌ی شغلی در آن سهم اند. صلاحیت‌های فنی شامل مجموعه ویژگی‌ها و ملزومات فنی و حرفه‌ای است که در شغلی خاص مورد توجه قرار می‌گیرد. در ساختار نظام صلاحیت سازمان شایستگی‌های کلیدی زیربنای شایستگی‌های کنشی بوده و درعین حال از شایستگی‌های فنی حمایت می‌کنند. پرسکات (۱۹۹۹) بیان می‌کند که بطور کلی مدیران اهمیت صلاحیت‌های شغلی را در رفع نیازهای سازمان شامل این موارد می‌دانند:

صلاحیت و شایستگی‌های شغلی، راه حل‌های خلاق را به منظور شناسایی نیازهای منابع انسانی به وسیله واحد امور اداری و مالی فراهم می‌سازند؛

درک منسجم فرهنگ و تأثیر آن در اجرای راهبرد و بهسازی سازمان؛ توانایی طراحی و بهسازی سیستم‌های انگیزشی که افراد را برمی‌انگیزاند که اهداف سازمان را محقق سازند (سامیان و همکاران، ۱۳۹۸).

تعریف اضطراب

اضطراب به معنی تجربه تنش و برانگیختگی است و شامل مولفه‌های اضطراب جسمانی و اضطراب شناختی می‌باشد. برای اندازه‌گیری اضطراب آشکار و پنهان استفاده می‌شود. اضطراب آشکار، می‌تواند به عنوان مقطعی از زندگی یک شخص محسوب شود یا به عبارتی، بروز آن موقعیتی است و اختصاص به موقعیت‌های تنش‌زا (جر و بحث‌ها، از دست دادن موقعیت‌های اجتماعی، تهدید امنیت و سلامت انسان) دارد. اما، اضطراب پنهان، به تفاوت‌هایی فردی، در پاسخ به موقعیت‌های پر استرس با میزان‌های مختلف اضطراب آشکار، دلالت دارد (منصور پیشه، ۱۳۹۸).

سازمان بهداشت جهانی اضطراب را چنین تعریف می‌کند: «مجموعه‌ای از تظاهرات عضوی و روانی، که نتوان به خطر شخصی نسبت داد و علایم آن به صورت حمله و یا حالت مداومی دامه یابند». اغلب، اصطلاح ترس^{۱۶} و اضطراب بصورت مترادف بکار می‌روند. تمایزی که می‌توان بین دو اصطلاح قایل شد، آن است که ترس اغلب به ارزیابی اولیه از یک خطر واقعی برمی‌گردد (عبداللهی، ۱۳۹۷). در حالی که اضطراب بیشتر به حالت هیجانی و نگرانی و دلواپسی به علت خطری نامعلوم اطلاق می‌گردد، می‌شود فوبیا^{۱۷} (هراس‌ها) ترس‌های اغراق‌آمیز و غالباً فلج‌کننده از رویدادها یا اشیای خاص هستند. هراس‌ها با میل به اجتناب از محرکات ترس‌انگیز مشخص می‌شود. وحشت زدگی، ترس شدید و ناگهانی همراه با تلاش‌های عجولانه و دیوانه‌وار برای یافتن امنیت است (انجین دینز^{۱۸}، ۲۰۲۱). مسیر زندگی انسان با فشار روانی، محرومیت‌های روزمره، رقابت، حوادث غیر مترقبه و فجایع مصنوعی و طبیعی درهم تنیده است. همان‌گونه که قرن بیستم عصر اضطراب خوانده شده، این قرن با عنوان عصر مالیخولیا خاتمه می‌یابد. داده‌های بین‌المللی بیانگر آن است که نوعی شیوع نوگرایانه افسردگی و اضطراب وجود دارد. شیوعی که پا به پای پذیرش شیوه‌های نوین توسعه در سراسر دنیا گسترش می‌یابد. اطلاعات زیادی که از پژوهش‌های گوناگون به دست آمده نشان می‌دهد اختلالات روانی، بویژه افسردگی و اضطراب، می‌تواند زندگی عادی ما را تحت تأثیر قرار داده و آن را دچار اشکال سازد. براساس نتایج پژوهش‌ها، اعتقاد رایج این است افرادی که دچار افسردگی و اضطراب هستند، قادر به برقراری ارتباط مؤثر و سازگاری با دیگران نیستند و مستعد ابتلا به انواع بیماری‌های جسمی می‌باشند. این اختلال می‌تواند باعث آشفتگی فرایند تنظیم و اداره احساسات در آنان گردد (آدریان، ۲۰۲۰). از آنجا که قرن بیست و یکم نیز با تغییرات سریع در ساختار محیطی، قرن استرس، فشار و فعالیت‌های بی‌وقفه و بی‌پایان نام گرفته است و به همین خاطر، بیماری‌های روحی ناشی از این فشارها در بین مردم افزایش یافته است. همچنین با توجه به اینکه دانشجویان و بویژه برگزیدگان رشته پزشکی از با استعدادترین دانش‌آموزان کشور بوده و جزو سرمایه‌های ملی محسوب می‌شوند، و از طرفی، با توجه به طبیعت پر استرس رشته پزشکی و درگیری آن با درد و رنج انسان‌ها و شرایط خاص تحصیلی از جمله طولانی بودن مدت تحصیل و گستردگی مطالب درسی و استرس دائمی امتحانات، بررسی تأثیر متغیرهای جمعیت شناختی سلامت روان این افراد

¹⁶ - Fear

¹⁷ - Phobias

¹⁸ Enjin Deniz

ضروری به نظر می‌رسد. برخی از روان‌شناسان اضطراب را هیجانی می‌دانند که موجب احساس دردی داخلی با ریشه‌ای عمیق و اغلب ناشناخته و گاهی فراموش شده می‌گردد و حاصل آن ایجاد هیجانی شدید در افراد و به هم ریختن وضع تعادل است (شورت ادمونسی، ۱۳۹۷). اختلالات اضطرابی از شایع‌ترین طبقات اختلالات روانی هستند. در مطالعات مختلف گزارش شده است که از هر چهار نفر یکی واجد معیارهای تشخیصی لاکل یک اختلال اضطرابی است و میزان شیوع دوازده ماهه‌ی این اختلال‌ها ۱۷/۷ درصد است. زنان با شیوع مادام‌العمر ۳۰/۵ درصد در مقایسه با مردان با شیوع مادام‌العمر ۱۹/۲ درصد، بیش‌تر ممکن است دچار یک اختلال اضطرابی شوند. دست‌آخر این که با افزایش طبقه‌ی اجتماعی-اقتصادی از شیوع اختلالات اضطرابی کاسته می‌شود. به‌طور کلی عوامل ذیل در بروز اضطراب مرضی نقش دارند (بامری و همکاران، ۱۴۰۰).

بررسی عوامل روان‌شناختی اضطراب

سه مکتب عمده‌ی روان‌شناختی، یعنی مکاتب روان‌کاوی، رفتاری، و وجودی، در مورد علل اضطراب نظریه‌هایی مطرح کرده‌اند. هر یک از این نظریه‌ها، هم از جهت نظری و هم از جهت عملی و برای درمان بیماران مبتلا به اختلالات اضطرابی مفید است. برای فهم کامل اضطراب هر کس اغلب خوب است از منظر سلسله‌مراتب رشد به آن نگریسته شود. با این نگاه منبع اضطراب به مسائل رشدی ارتباط داده می‌شود. در ابتدایی‌ترین سطح، اضطراب فروپاشی و از هم پاشیدگی ممکن است وجود داشته باشد که یا در ترس مربوط به از دست رفتن احساس یکپارچگی به دلیل ادغام در موضوعی دیگر ریشه دارد، یا در نگرانی از این که در اعتماد به نفس وی خدشه‌ای وارد شود، چون دیگران به تأیید و تصدیق که لازم است، پاسخ نمی‌دهند (منصورپیشه، ۱۳۹۸). در سطح کمی پیشرفته‌تر، اضطراب گزند یا بدگمانی وجود دارد که می‌تواند به این تصور مربوط باشد که فرد در معرض خطر تهاجم یا انهدام از سوی نیرویی شرور و خارجی قرار دارد. منبع دیگر اضطراب، اضطراب کودکانه‌ای است که به دلیل ترس مربوط به از دست رفتن محبت یا تأیید یکی از والدین یا ترس فرزند از والدی - انتقام‌جوست که می‌خواهد صدمه‌ی جسمی به او وارد کند. در پخته‌ترین سطح، اضطراب فراخود قرار دارد که آن را با احساس گناه ناشی از دست نیافتن به معیارهای درونی شده‌ی رفتار اخلاقی ارتباط می‌دهند. با مصاحبه‌ی دقیق روان‌شناختی اغلب می‌توان سطح اصلی اضطراب فرد را معلوم کرد. گاه نیز اضطراب آشکارا به تعارض‌های متعددی در سطوح گوناگون رشد ارتباط دارد (ستارد باغی، ۱۳۹۹).

عوامل رفتاری

نظریه‌های یادگیری یا رفتاری، برخی از مؤثرترین درمان‌ها را برای اختلالات اضطرابی به ارمغان آورده‌اند. طبق نظریه‌های رفتاری، اضطراب، پاسخی شرطی به یک محرک محیطی معین است. در الگوی شرطی سازی سنتی، فردی که هیچ‌گونه حساسیتی به هیچ غذایی ندارد، اگر پس از خوردن ماهی آلوده‌ای در غذاخوری بیمار شود و روبه‌رو شدن‌های بعدی وی با ماهی نیز در وی احساس ناخوشی ایجاد کند، با تعمیم این حالت، ممکن است تدریجاً از هر غذایی که دیگران درست کرده باشند احساس نفرت کند؛ احتمال سبب ساز دیگر آن است که افراد با تقلید پاسخ‌های اضطرابی والدین خود یاد بگیرند که خود نیز در درون، پاسخی اضطرابی داشته باشند (نظریه‌ی یادگیری اجتماعی). در هر دو حال درمان معمولاً نوعی حساسیت زدایی از راه مواجهه سازی مکرر فرد با محرک اضطراب را

و در کنار آن استفاده از روان درمانی‌های شناختی است. در سال‌های اخیر هواداران نظریه‌های رفتاری علاقه‌ی روزافزونی به رهیافت‌های شناختی در تشخیص و درمان اختلالات اضطرابی از خود نشان داده‌اند و نظریه پردازان شناخت گرا نیز الگوهای دیگری را به جای نظریه‌ی یادگیری سنتی در مورد علت اضطراب مطرح کرده‌اند. در رهیافت شناختی حالات اضطرابی غیر هراسی، الگوهای تفکری همراه یا مقدم بر رفتارهای غیرانطباقی و اختلالات هیجانی وجود دارد که معیوب، معوج و تحریف شده، یا نامفید و نامولد است (اسماعیلی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). طبق یکی از این الگوهای شناختی، بیماران مبتلا به اختلالات اضطرابی، اغلب میزان خطر و احتمال صدمه دیدن در موقعیت خاصی را بیش از واقع تخمین می‌زنند و در مقابل، توانایی‌های خود را برای مدارا با خطراتی که فکر می‌کنند به سلامت جسمی یا روانی شان وارد خواهد آمد، کم تر از واقع تخمین زنند. طبق همین الگو، بیماران دچار اختلال هراس اغلب فکر می‌کنند که تسلط بر خود را از دست خواهند داد و از مردن می‌ترسند. متعاقب این افکار و ترس‌ها حالات جسمی غیرقابل توجیهی (مثل احساس تپش قلب، افزایش ضربان قلب، و منگی) پیدا می‌شود که به تدریج به یک حمله‌ی اضطرابی می‌انجامد. اندکی بعد افکار و ترس‌های مزبور، حمله‌ی اضطرابی را در فرد تداعی می‌کند. درمان شناختی - رفتاری راه مؤثری برای درمان اختلالات اضطرابی است و برخی از مطالعات پیشنهاد کرده‌اند که روان درمانی می‌تواند الگوهای ناهنجار فعالیت مغز را تغییر دهد، ولی این زمینه هنوز مستلزم بررسی‌ها و پژوهش‌های بسیاری است (ناظم و همکاران، ۱۴۰۱).

عوامل زیستی

نظریه‌های زیستی مربوط به اضطراب از چندین منبع نظیر مطالعات انجام شده بر اساس الگوهای حیوانی اضطراب، مطالعه‌ی بیمارانی که عوامل زیستی معینی در آن‌ها دیده شده است، اطلاعات روزافزون ما در زمینه‌ی عصب پژوهی (نوروساینس) پایه، و اثرات داروهای روان گردان حاصل شده‌اند. برخی معتقدند تغییرات زیستی قابل اندازه‌گیری در بیماران دچار اختلالات اضطرابی خود از عواقب تعارض‌های روانی است که وقایع زیستی، اولیه است و تعارض‌های روانی، ثانویه به آن‌ها شکل می‌گیرد. در برخی افراد هر دو حالت ممکن است وجود داشته باشد و در افرادی که علایم اختلالات اضطرابی را دارند، طیفی از درجات مختلف حساسیت بر اساس وضعیت‌های مختلف زیستی آن‌ها ممکن است وجود داشته باشد (اسلامی و همکاران، ۱۳۹۶).

عوامل وراثتی

از مطالعات وراثتی نتایج محکمی به دست آمده مبنی بر این که لااقل نوعی مؤلفه‌ی وراثتی در پیدایش اختلالات اضطرابی سهم است. تقریباً نیمی از کل بیماران مبتلا به اختلال حمله‌ی اضطراب لااقل یک منسوب مبتلا دارند. ارقام مربوط به سایر اختلالات اضطرابی هم گرچه به این بزرگی نیست، اما باز حاکی از بیش تر بودن فراوانی بیماری مذکور در منسوبان درجه اول بیماران در مقایسه با بستگان افراد سالم است (اریکان، ۲۰۲۲). در مورد اختلالات اضطرابی مطالعه‌ای بر روی فرزندخوانده‌ها گزارش نشده، اما داده‌های به دست آمده از مطالعات انجام شده بر روی دوقلوها خود مؤید این فرضیه است که اختلالات اضطرابی لااقل تا حدودی تحت تأثیر عوامل تعیین کننده‌ی وراثتی شکل می‌گیرند. میگنادات آی آر، واضح است که میان عوامل وراثتی و اختلالات اضطرابی ارتباط وجود دارد، ولی احتمالاً هیچ اختلال اضطرابی نتیجه‌ی مستقیم یک ناهنجاری ژنتیکی نیست. طبق یکی از

گزارش‌های اخیر حدود چهار درصد از انواع اختلالات اضطرابی که در جمعیت عمومی دیده می‌شود، منتسب به یکی از ژن‌های ناقل سروتونین، یعنی محل اثر بسیاری از داروهای سروتونریژیک است. افراد دارای این گونه ژن سروتونین کمتری تولید می‌کنند و اضطراب بیشتری دارند (استارکی، ۲۰۲۰).

رفتار درمانگران، اضطراب را واکنشی می‌دانند که بر اساس قوانین یادگیری، قابل توجه توجیه است. به مشکلات رفتاری به منزله الگوهایی از پاسخ‌های نامناسب نگریسته می‌شود که احتمالاً در ارتباط با شرایط محرک‌های بیزار کننده آموخته می‌شوند و به علت آنکه در زمینه کمک به فرد برای اجتناب از پیامدهای نامطلوب کارایی دارند، حفظ می‌شوند. از دیدگاه رفتار درمانگران بسیاری از حالات غیر عادی روانی، به خصوص حالات افراد روان نژند^{۱۹}، پاسخ‌های شرطی هستند که به نحوی تقویت^{۲۰} می‌شوند و ادامه می‌یابند. در این شیوه اعتقاد بر آن است که علائم مرضی معادل با بهبودی است. از نظر ولپی^{۲۱}، رفتار روان نژندی هر نوع عادت پایدار از رفتار ناسازگار است که در ارگانیسمی که از نظر فیزیولوژی طبیعی است از راه یادگیری حاصل می‌شود. اضطراب جزء سازنده معمولی و یا هسته‌ای رفتار روان نژندی به شمار می‌آید (بامری و همکاران، ۱۴۰۰).

از نظر سالتر^{۲۲}، ریشه مشکلات مردم منع است، و نوروز ماحصل ممانعت از تحریک‌های طبیعی است که به وسیله اطرافیان، والدین و اقوام انجام می‌گیرد. دولارد و میلر^{۲۳}، که سعی کرده‌اند نظریه روان کاوی را در قالب واژه‌های یادگیری به کار گیرند، معتقدند که رفتار نورویتیک بر یک کشمکش عاطفی ناآگاه مبتنی است که معمولاً از دوران کودکی سرچشمه می‌گیرد. به اعتقاد آنها کشمکش‌های روان نژندی به وسیله والدین آموزش داده می‌شود و کودکان آن را فرا می‌گیرند. از این رو، تجربیات دوره کودکی را در پیدایش رفتار نورویتیک موثر می‌دانند. نوروز را معمولاً محصول نوروز معمولاً محصول کشمکش و تعارض کشش‌هایی می‌دانند که از موقعیت‌های و تغذیه، آموزش نظافت، آموزش جنسی و موقعیت‌های خشم و اضطراب ناشی می‌شود. نوروز را در اصل یک کشمکش و گرایش و پرهیز می‌دانند که در آن معمولاً تمایل به اجتناب و پرهیز شدیدتر از تمایل به گرایش است. فرد روان نژند فردی است که تمایلات شدیدی به پرهیز دارد. فرد روان نژند از حل مشکلات عاطفی عاجز است، زیرا به وضوح از آن آگاه نیست و از علائم و نشانه‌های مرزی زیاد رنج می‌برد. به اعتقاد دولارد و میلر، در درمان، بجای آنکه سعی شود تمایلات گرایشی بیمار افزایش داده شود، باید سعی شود که تمایلات او به پرهیز کاهش یابد (دوریس، ۲۰۲۰).

اهمیت اضطراب

با نگاهی به مطالعات متعدد به نظر می‌رسد درصد بالایی از مراجعان به پزشکان مختلف را بیماران اضطرابی تشکیل می‌دهند. این بیماران با علائم متعددی مراجعه می‌کنند که در صورت عدم آشنایی و عدم توجه پزشک به این علائم، باعث اقدامات تشخیصی و گاه درمانی پرهزینه و زیانباری برای بیمار می‌شود. این اختلالات گاه به صورت علائم روان شناختی بروز می‌کنند و گاه به صورت علائم جسمی تظاهر دارند. شیوع و تداخل این علائم با اغلب بیماری‌های جسمی به حدی است که یک پزشک ماهر، نیاز قطعی به آشنایی با علائم اضطراب و نیز اختلالات

¹⁹ Neurotic

²⁰ Reinforcement

²¹ Volpi

²² Salter

²³ Dollard and Miller

اضطرابی دارد. تشخیص و درمان اضطراب به علت نقش آن در شروع و دوام اختلالات رفتاری دارد، اهمیت فوق العاده ای دارد. به طور مثال اضطراب موجب رفتارهایی نظیر چاقی و اختلالات خوردن که همگی با انواعی از مخرب ترین بیماری‌ها ی انسان ارتباط دارند. اختلالات اضطرابی عاملی مهم در از بین خوردن تعادل فکری و مولفه‌های مرتبط با آن است و نقشی اساسی در پدیدآیی آسیب‌های روانی و ملاک‌های مرتبط با آن دارد. همچنین اختلال‌های اضطراب به خودی خود عاملی منفی با اثرگذاری منفی نیست، فقدان اضطراب بیمارگونه ممکن است ما را با مشکلات و خطرات زیادی مواجه سازد(بروفی، ۲۰۲۰).

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-پیمایشی است. برای جمع آوری داده‌ها و اطلاعات مبانی نظری از روش کتابخانه‌ای و برای جمع آوری داده‌ها برای آزمون فرضیه‌ها از روش میدانی استفاده شده است. لذا پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است، روش اجرای پژوهش به صورت مراجعه حضوری و پرسشنامه آنلاین و با پر کردن پرسشنامه ها می‌باشد. به صورت داوطلبانه، آنهایی که مایل به شرکت در این تحقیق هستند، پرسشنامه مربوط را پاسخ دادند. جامعه آماری شامل کلیه معلمان عربی به تعداد ۲۹۰ در سال ۱۴۰۱ بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۱۶۶ نفر محاسبه شد. روش نمونه‌گیری جهت محاسبه حجم نمونه تصادفی خوشه‌ای بوده است.

از ابزار پرسشنامه استفاده شد که در زیر آورده شده است:

الف) پرسشنامه شایستگی حرفه‌ای مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۷):

پرسشنامه شایستگی حرفه‌ای معلمان توسط مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۷) به منظور سنجش شایستگی حرفه‌ای معلمان طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۳۰ سوال و سه مولفه برنامه ریزی برای آموزش، اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای و مدیریت منابع می‌باشد و بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت با سوالاتی مانند (توزیع مواد و وسایل آموزشی در بین دانش آموزان و جمع آوری آنها به طور موثر) به سنجش شایستگی حرفه‌ای معلمان می‌پردازد. در این تحقیق منظور از شایستگی حرفه‌ای معلمان نمره‌ای است که پاسخ دهندگان به سوالات ۳۰ گویه‌ای پرسشنامه شایستگی حرفه‌ای معلمان می‌دهند.

ابعاد پرسشنامه	تعداد سوال ها	شماره سوال ها
برنامه ریزی برای آموزش	۷	۱ تا ۷
اخلاق و مسئولیت حرفه ای	۱۲	۸ تا ۱۹
مدیریت منابع	۱۱	۲۰ تا ۳۰

اعتبار یا روایی با این مسئله سر و کار دارد که یک ابزار اندازه‌گیری تا چه حد چیزی را اندازه می‌گیرد که ما فکر می‌کنیم (سرمد و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۷) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است. قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه‌گیری هر آنچه اندازه می‌گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه‌گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به

دست می‌دهد (سرمه و همکاران، ۱۳۹۰). ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش مطهری نژاد و جهانگرد (۱۳۹۷) بالای ۰/۷ برآورد شد.

ب) پرسشنامه اضطراب بک و همکاران (۱۹۹۰):

پرسشنامه اضطراب بک، یک پرسشنامه خود گزارشی است که برای اندازه‌گیری شدت اضطراب در نوجوانان و بزرگسالان تهیه شده است. مطالعات انجام شده نشان می‌دهند که این پرسشنامه از اعتبار و روایی بالایی برخوردار است. ضریب همسانی درونی آن (ضریب آلفا) ۰.۹۲، اعتبار آن با روش بازآزمایی به فاصله یک هفته ۰.۷۵ و همبستگی ماده‌های آن از ۰.۳۰ تا ۰.۷۶ متغیر است. پنج نوع روایی محتوا، همزمان، سازه، تشخیصی و عاملی برای این آزمون سنجیده شده است که همگی نشان دهنده کارایی بالایی این ابزار در اندازه‌گیری شدت اضطراب می‌باشد. ارزیابی علایم اضطراب در تشخیص‌گذاری‌ها و درمان از اهمیت خاصی برخوردار است. هر چند مقیاس‌های زیادی تا کنون، با توجه به دیدگاه‌های مختلف پدید آمده است. بررسی این مقیاس‌ها نشان می‌دهد که احتمالاً مشکلاتی در مفهوم‌سازی نظری و ویژگی‌های روش شناختی آن‌ها وجود دارد. با توجه به این مشکلات، آیرون بک و همکارانش (۱۹۹۰) پرسشنامه اضطراب بک BAI را معرفی کردند که به طور اختصاصی شدت علایم اضطراب بالینی را در افراد می‌سنجد. برخی تحقیقات در ایران در مورد خصوصیات روانسنجی این آزمون انجام گرفته است. به عنوان مثال: غرایبی (۱۳۷۲) ضریب اعتبار آن را با روش بازآزمایی به فاصله دو هفته ۰.۸۰ گزارش کرده است. همچنین کاویانی و موسوی (۱۳۷۸)، در بررسی ویژگی‌های روانسنجی این آزمون در جمعیت ایرانی، ضریب روایی در حدود ۰.۷۲ و ضریب اعتبار آزمون-آزمون مجدد به فاصله یک ماده را ۰.۸۳، و آلفای کرونباخ ۰.۹۲ را گزارش کرده‌اند.

یافته‌ها

بین برنامه ریزی برای آموزش معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه وجود دارد.

ضریب همبستگی پیرسون برنامه ریزی برای آموزش با اضطراب معلمان

اضطراب معلمان		
287** -	ضریب همبستگی پیرسون	برنامه ریزی برای آموزش
001 .	سطح معناداری	
166	تعداد مشاهدات	

** . Correlation is significant at the 0. 01 level (2-tailed).

نتایج آزمون پیرسون نشان داد فرضیه تایید شده، بین برنامه ریزی برای آموزش معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۸۷- وجود دارد ($P < 0. 05$).

بین اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه وجود دارد.

ضریب همبستگی پیرسون اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای با اضطراب معلمان

اضطراب معلمان		
اضطراب معلمان	ضریب همبستگی پیرسون	اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای
006 .	سطح معناداری	
166	تعداد مشاهدات	

** . Correlation is significant at the 0. 01 level (2-tailed).

نتایج آزمون پیرسون نشان داد فرضیه تایید شده، بین اخلاق و مسئولیت حرفه‌ای معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۱۳- وجود دارد ($P < 0. 05$).

فرضیه سوم: بین مدیریت منابع معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه وجود دارد.

ضریب همبستگی پیرسون اخلاق و مدیریت منابع معلمان

اضطراب معلمان		
اضطراب معلمان	ضریب همبستگی پیرسون	مدیریت منابع
001 .	سطح معناداری	
166	تعداد مشاهدات	

** . Correlation is significant at the 0. 01 level (2-tailed).

نتایج آزمون پیرسون نشان داد فرضیه تایید شده، بین مدیریت منابع معلمان عربی با اضطراب آن‌ها رابطه منفی، معکوس و معناداری با ضریب همبستگی ۰.۲۵۶- وجود دارد ($P < 0. 05$).

نتایج

شایستگی حرفه‌ای معلمان از این جهت اهمیت دارد که این صلاحیت‌ها ابزاری اساسی برای برنامه‌ریزی و مدیریت معلمان در مدارس هستند، زیرا اعتقاد بر آن است که معلمان به عنوان سرمایه‌های انسانی، عامل مهمی در کسب مزیت رقابتی پایدار و رشد و توسعه مدارس و نیز پرورش دانش‌آموزانی موفق می‌باشند. در واقع توجه زیاد به رویکرد شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان، نشأت گرفته از توانمندی‌های مدارس می‌باشد. به بیان دیگر، مدرسه موفق و مؤثر مزیت رقابتی خود را با توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان ایجاد و حفظ می‌کند. بنابراین رویکرد شایستگی حرفه‌ای معلمان برای توسعه مدارس و دانش‌آموزان بسیار حائز اهمیت است، چرا که از این طریق می‌توانند عملکرد خود را توسعه و بهبود بخشند. وظایف معلمان، پیچیده، متنوع و متناسب با محیط و شرایط علمی و شخصی خود، مدرسه و دانش‌آموزان است و از طرفی این عوامل روزبه‌روز پیچیده‌تر می‌شوند. بر این اساس معلمان، لازم است شایستگی‌های خود را همسو با تحولات چالشی مدرسه و شرایط دانش‌آموزان، توسعه و تطبیق دهند. از این رو معلمان ملزم به کسب دانش و مهارت‌های لازم بوده همچنین باید نگرش‌های خود را برای برآوردن انتظارات دانش‌آموزان و مدرسه به روز نمایند (قاسمیان و همکاران، ۱۳۹۸). معلمان و مدیران در مدارس موفق از الگوهای شایستگی حرفه‌ای

استفاده می‌کنند و رشد و توسعه خود، مدرسه و دانش‌آموزان را بر اساس الگوی ۳۶۰ درجه می‌سنجند. بدین معنا که مدارس مؤثر و موفق، نه تنها از الگوهای صلاحیت استفاده می‌کنند، بلکه همواره به توسعه شایستگی و صلاحیت حرفه‌ای از طریق به روزآوری دانش، مهارت‌ها و رفتارهای آحاد منابع انسانی خود یعنی معلمان به مدد آموزش‌های قبل از خدمت، ضمن خدمت، آموزش‌های رسمی و خود توسعه‌ای از طریق باز خوردگیری، یادگیری سازمانی، مشارکت عمومی، چرخش شغلی و غیره نیز توجه می‌نمایند (مام‌قادری و همکاران، ۱۳۹۸). از سوی دیگر نتایج پژوهش حاضر نشان داد شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان، بر کاهش اضطراب آنها تاثیر دارد. اضطراب در معلمان، نامطبوع است و آنها را از انجام فعالیت‌های روزمره در مدرسه باز می‌دارد و یا معلمان را به سوی رفتاری محدود و ناسازگار با دانش‌آموزان سوق می‌دهد. گرچه اضطراب رفتار روان‌نژندی در نظر برخی معلمان، رفتاری آموخته شده به حساب می‌آید، اما بهر حال بر رفتار و شایستگی‌های حرفه‌ای آنها در مدرسه و بر آینده و موفقیت دانش‌آموزان تاثیر نامناسب می‌گذارد (بذرافشان و همکاران، ۱۴۰۰). مدارس، مراجعی برای یادگیری هستند که اهداف دیگری مانند حمایت روانی از دانش‌آموزان و کمک به آنها را دارند. با این حال، گاهی بار تحصیل برای دانش‌آموزان سنگین است. در چنین مواقعی، برای کاهش استرس و اضطراب آنها، اقدامات خاصی انجام می‌شود (اسماعیلی نژاد و همکاران، ۱۳۹۸). اما در این بین، ممکن است معلمان فراموش شوند. در واقع، مدیران مدارس باید این واقعیت را در نظر بگیرند که عوامل آموزشی به‌ویژه معلمان نیز می‌توانند در شرایطی مانند فشار کاری، احساساتی ناخوشایند و هیجاناتی شدید را تجربه کنند و این امر بر شایستگی‌های حرفه‌ای آنان تاثیرگذار است (اریکان، ۲۰۲۲). اضطراب یکی از عوامل اصلی است که بسیاری از معلمان را از انجام حرفه‌ای و مناسب فعالیت‌های آموزشی دور می‌کند. بسیاری از معلمان مضطرب، به این فکر می‌کنند که شغل‌شان را عوض کنند. برخی معلمان زمان اندکی برای برنامه‌ریزی در اختیار دارند که به دلیل نامناسب بودن زیرساخت‌ها، استفاده مناسب از همین زمان کم هم برای آنها میسر نیست. در نتیجه، اختلالات بسیاری در کار معلمان به وجود می‌آیند (استارکی، ۲۰۲۰). در وضع حاضر، معلمان استقلال شغلی ندارند. به عنوان مثال، در بسیاری از مدارس، معلمان به طور منظم با ارزیابی‌های غیرمعمول مواجه می‌شوند. دانستن اینکه ممکن است در هر لحظه مورد ارزیابی غلط قرار بگیرید، می‌تواند منجر به افزایش اضطراب شود، به خصوص در محیطی که اتفاقی به سادگی نشستن مداوم می‌تواند منجر به مواجهه با بازخوردهای منفی شود. یا برخی نوجوانان نیز رفتارهای خشونت‌آمیز دارند که همین مساله، نگرانی‌های معلمان را افزایش داده است. به طور کلی دلایل زیادی وجود دارند که موجب افزایش اضطراب در معلمان می‌گردد. این امر بر شایستگی حرفه‌ای آنها تاثیر منفی داشته عملکرد آنها را کاهش می‌دهد (دوریس، ۲۰۲۰).

منابع

- ابوالحسنی، زهرا و جوادی پور، محمد. (۱۳۹۸). شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان و رضایت شغلی با تاکید بر دیدگاه سازنده گرایی. فصلنامه فناوری آموزش، دوره سیزدهم، شماره ۴.
- اردی، عمران، زارعی، اسماعیل، نیلی، محمدرضا، علی آبادی، خدیجه، (۱۳۹۷). طراحی و ارزشیابی شایستگی حرفه‌ای راهبری و توسعه آموزش الکترونیکی ضمن خدمت کارکنان دستگاه‌های اجرایی، فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، سال نهم.
- اسلامی نژاد، طاهره و سعید، نسیم و کیخواه نژاد، محمد. (۱۳۹۸). تاثیر توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان مدارس غیر دولتی بر کاهش اضطراب دانش‌آموزان پسر پایه پنجم ابتدایی منطقه دشتیاری چابهار در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۸، سومین همایش ملی روانشناسی و آسیب‌های اجتماعی، چابهار.
- اکبری، علی (۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین شایستگی حرفه‌ای و خودکارآمدی و اضطراب مردان و زنان، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
- باباحمدی میلانی، فائزه و سلیمی، زهره و افروغ، گلناز و محمدی فر، محمدعلی. (۱۴۰۰). پیش بینی اضطراب فراگیر بر اساس ویژگی‌های شخصیتی و جهت‌گیری مذهبی در دانشجویان، پنجمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره، شیروان.
- بابایی، مهدی و بابایی، محمد حسن. (۱۴۰۱). بررسی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان و تاثیر آن بر پیشرفت تحصیلی حیدری، الهام، مرزوقی، رحمت اله، و کشاورزی، فهیمه. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین ارزش‌های دانشجویان و تعهد حرفه‌ای: سهم واسطه‌گری شایستگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه شیراز. مدیریت بر آموزش سازمان‌ها، (۱) ۸، ۸۹-۱۰۸.
- دهقان، منصور و زارع، اکرم و مسعودی، الهام. (۱۴۰۱). بررسی مولفه‌های شایستگی حرفه‌ای معلمان در دوران پسا کرونا، دهمین همایش علمی پژوهشی علوم تربیتی و روانشناسی، آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی ایران، تهران.
- دیبايي صابر و میرعرب رضی (۱۳۹۵)، بررسی رابطه شایستگی‌های حرفه‌ای با احساس خودکارآمدی معلمان دوره ابتدایی (مورد مطالعه: معلمان مقطع ابتدایی شهرستان محمودآباد)، دوفصلنامه «پژوهش‌های روان‌شناختی در مدیریت»، سال ۲، شماره ۲.
- رستمی، ادریس و بابا صفری، نریمان و فتاحی، آرام. (۱۴۰۱). نوسازی برنامه‌های آموزشی و شکل‌گیری شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان در نظام آموزشی، دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و علوم انسانی.
- صمدی، معصومه (۱۳۹۳)، بررسی سطح توانمندی ذو راهکارهای ارتقاء توانمندی حرفه‌ای معلمان رشته‌های مختلف تحصیلی دبیرستان در فرایند یاددهی-یادگیری، گزارش پژوهش، پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش. دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، سال دوم، شماره ۴.
- عامری، نرجس و نجفی، محمود. (۱۴۰۰). نقش میانجی پریشانی روان‌شناختی (استرس، اضطراب و افسردگی) در رابطه بین اجتناب تجربی با علائم وسواس فکری-عملی. مطالعات روانشناختی، دوره هفدهم، شماره ۴.
- عبداللهی، بیژن؛ دادجوی توکلی، عطیه؛ یوسلیانی، غلامعلی. (۱۳۹۷). شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان. فصلنامه علمی نوآوری‌های آموزشی، دوره سیزدهم، شماره ۱، صص ۴۸-۲۵.
- عزیزی، مهدیه، سعیدمنش، محسن و مرادی، غفیه. (۱۳۹۷). اثربخشی گروه درمانی شناختی وجودگرا بر اضطراب و امید به زندگی نوجوانان مبتلا به سرطان. فصلنامه مددکاری اجتماعی، ۷(۴) (پیاپی ۲۶)، ۳۱-۳۸.

- غنیان، منصور، و محمدزاده، لطیف. (۱۳۹۸). تحلیل شایستگی‌های حرفه‌ای مورد نیاز کشاورزان در برابر تغییرات اقلیمی نمونه مطالعه: حوضه جنوبی آبریز دریاچه ارومیه. جغرافیا و برنامه ریزی محیطی (مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان)، ۳۰(۳) پیاپی ۷۵، ۱۱۵-۱۳۵.
- مطهری نژاد، حسین، و جهانگرد، حمیده. (۱۳۹۷). ساخت و اعتباریابی ابزار سنجش شایستگی حرفه‌ای معلمان. پژوهش‌های آموزش و یادگیری (دانشور رفتار)، ۱۵(۱) پیاپی ۲۷، ۴۳-۵۳.
- معمودی، محمد؛ روستا، کوروش؛ زمانی پور، اسداله؛ فلکی، ملیحه. (۱۳۹۸). تبیین شایستگی‌های حرفه‌ای متمایز کننده عملکرد مدیران واحدهای تولید محصولات گلخانه‌ای استان خراسان جنوبی.
- منصورپیشه جهرمی، زینب. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین شدت علائم افسردگی و تنظیم هیجانی در مادران با شدت علائم اعتیاد به اینترنت در فرزندان. فصلنامه روان شناسی و علوم ایران، دوره اول، شماره ۶.
- ناظم، فتاح؛ افکانه، صغری؛ برنج فروش آذر، گیتی. (۱۴۰۱). بررسی و واکاوی ابعاد و مولفه‌های صلاحیت حرفه‌ای معلمان با استفاده از منابع و اسناد معتبر علمی و نظر خبرگان. فصلنامه سبک زندگی اسلامی با محوریت سلامت، دوره ششم، شماره ۳.
- وقورکاشانی، مهدیه سادات، حاجی حسین نژاد، غالم رضا، موسی پور، نعمت الله، ابراهیم زاده، عیسی. (۱۳۹۸). راهکارهای اعتلای شایستگی حرفه‌ای معلمان و تعیین اثر بخشی آن‌ها، فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، دوره دوم.
- Adrian, A. , Newman, S. , Mueller, M. , Phillips, S. , & Cleveland, L. (2020). A mixed-methods study to investigate barriers and enablers to nurses' implementation of nonpharmacological interventions for infants with neonatal abstinence syndrome. *Advances in Neonatal Care*, 20(6), 450-463.
- Alghar Gh. (2008). The role of school organizational climate in occupational stress among secondary school teachers in Tehran. *Int J Occup Med Environ Health*. 2008;21(4):319-29.
- Anderson L. Increasing teacher effectiveness. Roof A, Rezai M, translators. Tehran: Ayezh Publication; 2002. [Persian].
- Arican(2022). The Effect of the Computer Anxiety Levels of Physical Education Teachers on Distance Education Competence: Structural Equation Model Analysis. *Journal of Education and Learning*.
- Beck, A. T. (2019). Theoretical perspectives on clinical anxiety. In *Anxiety and the anxiety disorders* (pp. 183-196). Routledge.
- Brophy-Williams, S. , Boylen, S. , Gill, F. J. , Wilson, S. , & Cherian, S. (2020). Use of professional interpreters for children and families with limited English proficiency: The intersection with quality and safety. *Journal of paediatrics and child health*, 56(8), 1201-1209.
- Celano, C. M. , Villegas, A. C. , Albanese, A. M. , Gaggin, H. K. , & Huffman, J. C. (2018). Depression and anxiety in heart failure: a review. *Harvard review of psychiatry*, 26(4), 175.
- Chan, E. Y. , Glass, G. , Chua, K. C. , Ali, N. , & Lim, W. S. (2018). Relationship between mastery and caregiving competence in protecting against burden, anxiety and depression among caregivers of frail older adults. *The journal of nutrition, health & aging*, 22, 1238-1245.
- Clayton, S. , & Karazsia, B. T. (2020). Development and validation of a measure of climate change anxiety. *Journal of Environmental Psychology*, 69, 101434.
- Daviu, N. , Bruchas, M. R. , Moghaddam, B. , Sandi, C. , & Beyeler, A. (2019). Neurobiological links between stress and anxiety. *Neurobiology of stress*, 11, 100191.
- Doris JM, (2020). The Role of Managerial Competency in Management Effectiveness. *Development Management Magazine*, 5, 665 68
- E. , Deniz. , Deniz Satıcı, B. , Gocet-Tekin, , M. E. , & Satıcı, S. A. (2021). Adaptation of the Fear of COVID-19 Scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International journal of mental health and addiction*, 19, 1980-1988.

- Harselt, R. , Adriaens, R. , Goolaerts, S. , Laga, P. , Louwye, S. , Matthijs, J. ,... & Verhaegen, J. (2020). The Diest Formation: a review of insights from the last decades. *Geologica Belgica*, 23(3-4), 199-218.
- Haslett, B. B. , & Samter, W. (2020). *Children communicating: The first 5 years*. Routledge.
- Joshi, G. , & Sharma, G. (2020). Burnout: A risk factor amongst mental health professionals during COVID-19. *Asian journal of psychiatry*, 54, 102300.
- Kandola, A. , & Stubbs, B. (2020). Exercise and anxiety. *Physical Exercise for Human Health*, 345-352.
- Mann, F. D. , Krueger, R. F. , & Vohs, K. D. (2020). Personal economic anxiety in response to COVID-19. *Personality and Individual Differences*, 167, 110233.
- Myers, C. T. , Schaefer, N. , & Coudron, A. (2017). Continuing competence assessment and maintenance in occupational therapy: Scoping review with stakeholder consultation. *Australian Occupational Therapy Journal*, 64(6), 486-500.
- Nijveldt, M. Moeke. B, Douwe, B, Nico, V(2005). Assessing The Interpersonal Competence of beginning Teachers: The Quality Of the Judgement Process. *International Journal Of Educational research*. (43). 89102.
- Pieterse, V. (2018). Leadership in Early Childhood Education Theoretical and empirical approaches. *Journal of Early Childhood Education Research*.
- Starkey, L. (2020). A review of research exploring teacher preparation for the digital age. *Cambridge Journal of Education*.
- Theelen, H. , Van den Beemt, A. , & den Brok, P. (2019). Classroom simulations in teacher education to support preservice teachers' interpersonal competence: A systematic literature review. *Computers & Education*, 129, 14-26.

Investigating the Relationship between Professional Competencies of Arabic Teachers and Their Anxiety in Secondary Schools

Fatemeh Afshari*¹

Abstract

The aim of the present study was to investigate the relationship between professional competencies of Arabic teachers and their anxiety in secondary schools in Jahrom. The present study was applied in terms of its purpose and descriptive-survey in terms of its nature and method. The statistical population of the study included all Arabic teachers in Jahrom schools, 290 people, of which the sample size was 166 people selected using the Cochran formula using a cluster random method. The research tools included the Motahari Nejad and Jahangard Professional Competency Questionnaire (2018) and the Beck et al. Anxiety Questionnaire (1990). After analyzing the data using SPSS26 software, the results showed that there was a negative, inverse, and significant relationship between planning for training Arabic teachers and their anxiety with a correlation coefficient of -0.287. There was a negative, inverse and significant relationship between the ethics and professional responsibility of Arab teachers and their anxiety with a correlation coefficient of -0.213. There was a negative, inverse and significant relationship between the resource management of Arab teachers and their anxiety with a correlation coefficient of -0.256. The results also showed that the components of the professional competence of Arab teachers (planning for education with a beta of -0.233 and resource management with a beta of -0.217) were inversely and negatively able to predict the anxiety of Arab teachers.

Keywords: Professional competences, anxiety, Arab teachers.

¹ Corresponding author: Master of Educational Management, Islamic Azad University, Darab Branch / *Afshar.f.14@gmail.com*